

SKRÄPÄVENTYRET

I den här berättelsen går Sylvia, Leo och undulaten Urban ut på äventyr. De lär oss om olika typer av skräp och tar med oss till Östersjöns hemlighetsfulla värld. Genom att läsa den här berättelsen kommer du att få veta mer om varför vi ska skräpa ner och varför vi ska hålla våra stränder rena.

Sylvia är en 10-årig äventyrare som gärna är ute och seglar med familjen. Hon drömmer om att bli sjökaptan när hon blir stor.

Leo är en 12-årig upptäcktsresande som älskar att undersöka olika djur och småkryp. Hans stora intresse är fjärilar.

Urban är Leos modiga undulat som följer med honom överallt och är som ett flygande uppslagsverk.

Skräp är något som människan producerat och är inte en del av naturen. Av någon anledning, avsiktligt eller av misstag, har skräpet hamnat i naturen där det inte hör hemma. Skräp kan till exempel vara glasflaskor, plastpåsar, metall, gamla kläder, plankor och pappersförpackningar.

I Östersjön trivs såväl tumlare, havsörnar, blåmusslor, sälar och semesterfirare som badar och åker båt. Havet kanske ger sken av att vara stort och starkt – till och med skrämmande när det blåser upp till storm. Men är egentligen en egen sårbar och speciell värld som vi människor på gott och ont påverkar genom allt vi gör.

Plast är praktiskt att använda och ett material som alla känner till, som till exempel förpackningar. Men plast är också ett material som kan innebära stora problem om det inte tas om hand rätt. Människan producerar hela tiden mer plast och det syns också i hur Östersjön mår.

På varje sida i boken har, ett pyttelitet och tyvärr allt vanligare skräp irrat bort sig, en flaskkork av plast.

Kan du hjälpa äventyrarna att hitta korkarna?

*Räkna samtidigt hur många korkar ni samlade in totalt.
Svaret hittar du på den sista sidan.*

Det är sommarlovet's sista dag.

- Något spännande måste vi hinna med idag innan skolan börjar imorgon, ropar Sylvia.
- Vi går och köper glass och sedan hittar vi på något, säger Leo entusiastiskt.

Den vackra sommardagen har lockat andra människor till kiosken. Leo och Sylvia beställer glass med strössel. Leo ger också Urban glass på en liten sked. Precis när Urban har fått glass i sin näbb slinter skeden och landar på en man som står bakom honom.

- NU ÄR DET HÄR!! PLASTSKEDSREGNET VI HAR FASAT FÖR! ropar mannen.
- Ingen fara! Det är bara en sked som Leo tappade av misstag, säger Sylvia lugnande.

Mannen tittar på barnen och ser deras stora portioner av glass.

- Jag skulle nog ha valt en våffla istället för den där bågaren. Den är godare och minskar mängden skräp, konstaterar mannen.

Mannen kliver fram och presenterar sig som Doktor Propén. Han har undersökt skräp i 15 år.

– Tur att jag fick tag i plasticskeden så att den inte ramlade ner i avloppet. Därifrån skulle den sannolikt ha drivit iväg ut i havet tillsammans med mycket annat skräp.

Doktor Propén berättar för barnen att han är på väg till den närliggande stranden för att undersöka om det har flutit iland något skräp under sommaren.

– Följ med mig dit! Jag vill visa er något. Sylvia och Leo tittar på varandra. Här finns en chans att gå ut på äventyr

TOP 10 bland skräp

1. Plastbitar och plaststrimlor 25 %
 2. Glas- och keramikskärivor 5 %
 3. Flaskkorkar och lock av plast 5 %
 4. Plastkassar 4 %
 5. Skumplast 4 %
 6. Matförpackningar och omslag av plast 3 %
 7. Flaskkorkar och dragringar av metall 3 %
 8. Engångskärl av plast 2 %
 9. Förädlad trä 2 %
 10. Pappmuggar, dryckesburkar och matomslag 2 %
- Källa: Resultat från 2012-2013 i projektet MARLIN Baltic Marine Litter.

Fundera över på vilket sätt varje skräp skulle ha kunnat bli till.

Bakom en klippa öppnas ett vackert skärgårdslandskap upp. Barnen känner till stranden väl eftersom de tillbringat många sommarlovsdagar där.

– Det här är ju en ganska ren strand. Förra veckan badade vi där borta och vi slängde pappret från lunchen i soptunnan, berättar Leo.

– Hmm... Är du säker på att du inte gick med huvudet uppe bland molnen, hade dina solglasögon på och stirrade på din mobil? Sätt på er de här specialstädhandskarna så ska vi avslöja sanningen.

När barnen tar på sig doktor Propéns specialstädhandskar ändras hela världen och allt blir svartvitt. Bara skräpet lyser som färgglatt strössel på stranden. Synen är helt förbluffande. Leo och Sylvia hjälper Doktor Propén att plocka upp och skriva vilken typ av skräp det är. Urban hjälper till att ta bort plastpåsar och ballonger från buskarna. En del av skräpet ser främmande ut. Doktor Propén berättar för barnen att de kanske plockar skräp som från början kommer ifrån ett annat land, eftersom skräp förs långa sträckor och över statsgränserna med havsströmmarna och vindarna.

– Nu lägger ni säkert märke till att plast är det vanligaste skräpet. Det förmultnar inte utan bryts ner i allt mindre bitar, till så kallad mikroplast, säger Dr. Propén.

*Varifrån kommer då skräpet från början,
det som till slut hamnar i havet?*

Leta efter 5 situationer på bilden som kan leda till att skräp kommer ut i vattendragen. Och kan du hitta på något du skulle kunna göra i de här situationerna så att skräpet inte kan rymma sin väg?

Kan du komma på andra situationer där skräp kan transporteras ut till havet?

*Allt skräp har sitt
ursprung på land och man
uppskattar att 20 procent
av nedskräpningen sker på havet
och 80 procent på land.*

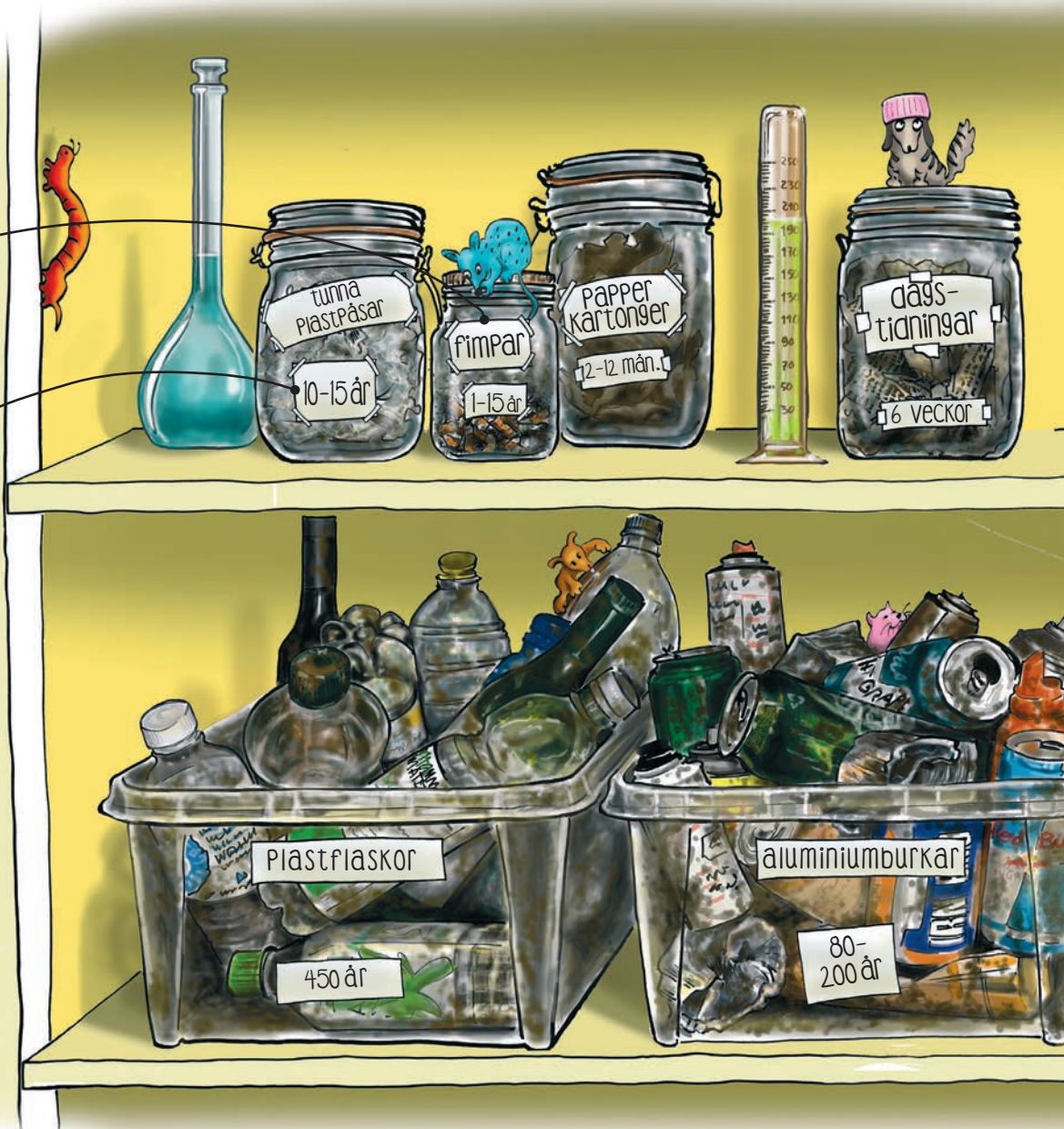
På bilden syns många sorters makroskräp.

Hur stora är mikro- och makroskräp?

Efter att de hade plockat upp allt skräp tackar Doktor Propén barnen för hjälpen och börjar gå mot sitt forskningslaboratorium.

Redan inom en timme börjar kemikalierna spridas i vattnet

Bryts ner till mikroskräp under den här tiden

Observationer av skräpets

– Min rygg är så stel nuförtiden, kan inte ni hjälpa mig ta med skräpet och slänga det?
Var noggranna så att inte minsta lilla skräp faller till marken, det tar förvånansvärt lång tid för skräpet att brytas ner!

nedbrytningstider i Propéns laboratorium

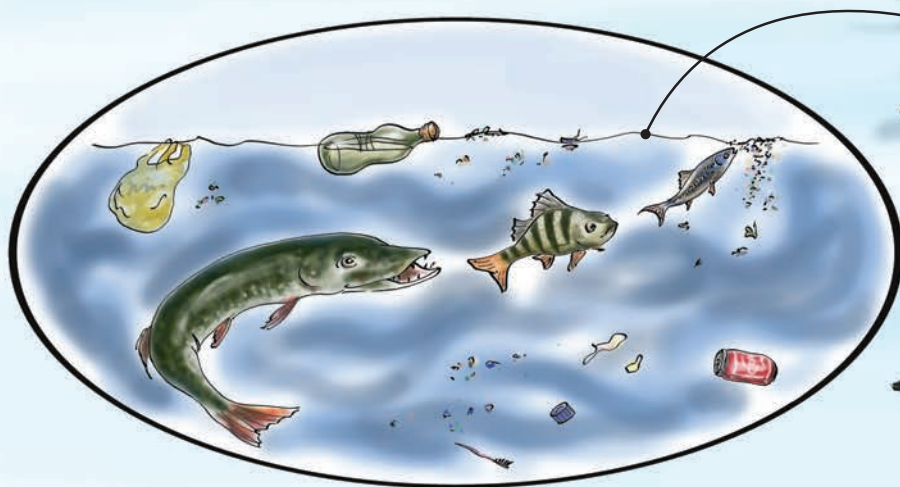
Barnen sätter sig på bryggan och släcker törsten. Samtidigt håller en stor båt på att lägga till vid bryggan.

– OJDÅ, OJDÅ, HEJ OCH HÅ! Vad skådar min kikare? Det här är säkert den renaste stranden jag sett på tusen sjömil! konstaterar båtens kapten Babord. Han skyndar sig ner från däckets för att tacka barnen och beundra den rena stranden.

– Vi har varit ledsna i många mot- och medvindar när vi har seglat genom flytande öar av skräp. Inte sant, Snork?

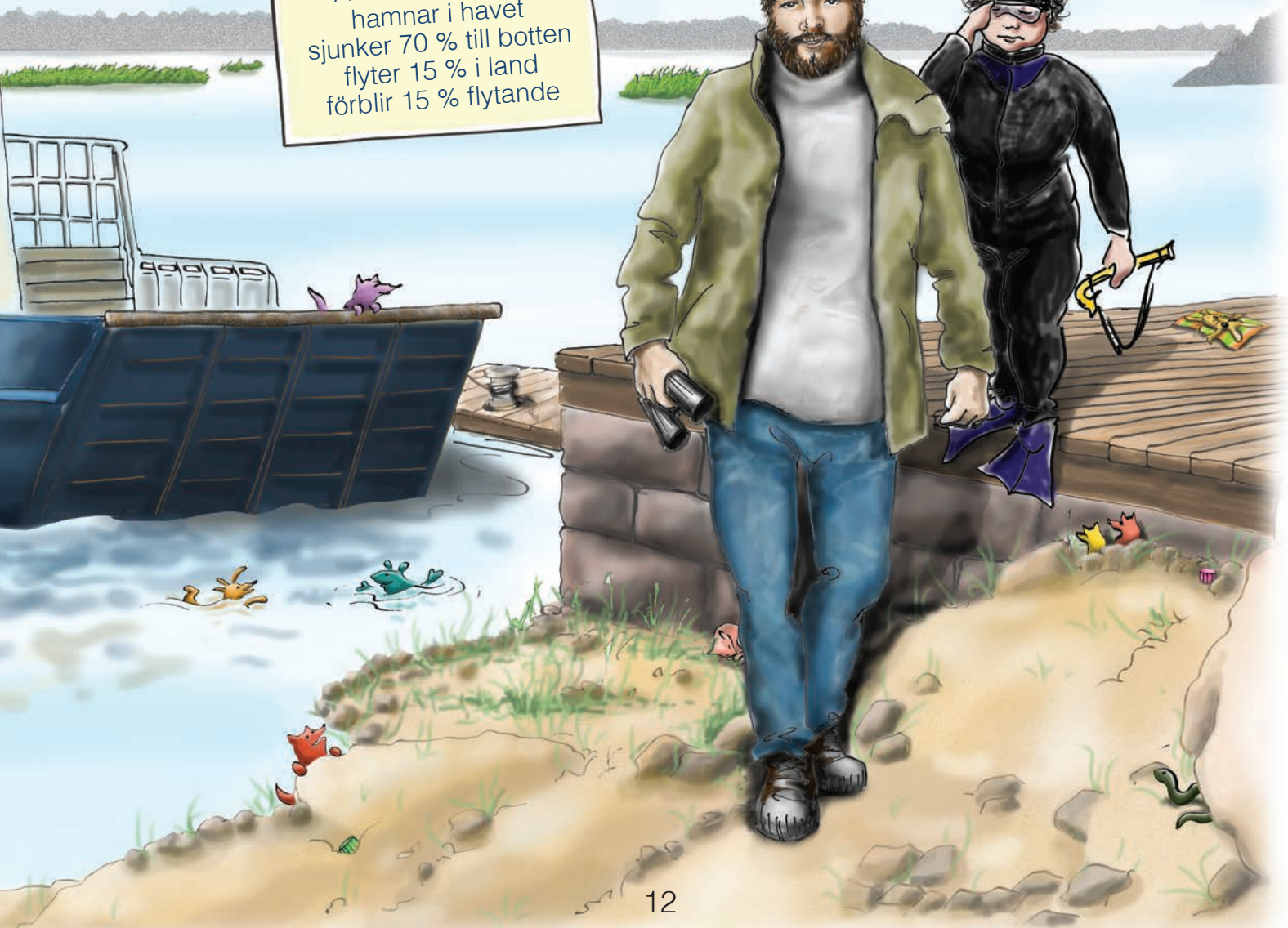
Bakom kapten Babord kommer en liten rund kvinna fram. Hennes underläpp darrar och simglasögonen fylls med tårar. Hon är dykaren Stina Snork och medlem i besättningen. Lika känslig som själva Östersjön.

– När jag dyker ser jag väldigt ofta fiskar som har fastnat i plast och sälar som trasslat in sig i gamla fisknät. På vissa ställen ser havsbotten ut som en soptipp! Djur som äter plast för de tror det är mat blir sjuka och kan dö för att deras magar fylls av skräp.

Av det skräp som hamnar i havet sjunker 70 % till botten flyter 15 % i land förblir 15 % flytande

Hjälp Sylvia och Leo sortera skräpet genom att dra ett streck från skräpet

Barnen har tillbringat många timmar på stranden och nu är det dags att slänga skräpet. Vid återvinningskärlen stannar de upp och grubblar över i vilken tunna de ska placera vilket skräp.

– Har ni fått problem?

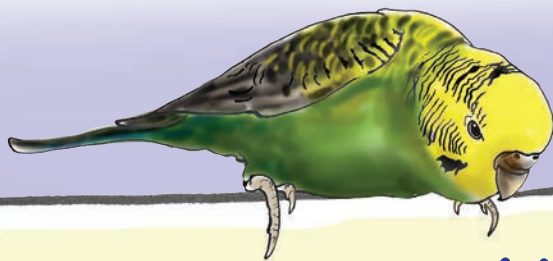
Här kommer stadsdirektör Jenny Jämlik och hon förstår snart vad saken

till rätt återvinningskärl

gäller. Hon tackar barnen för att de har samlat upp skräp och beklagar att det inte finns ett eget insamlingskärl för exempelvis plastavfall. Fortfarande hamnar mycket skräp bland det osorterade avfallet som bränns, fast det säkert hade kunnat tas om hand på ett bättre sätt och återvinnas. Stadsdirektören ringer till experten på avfallshantering, Sälle Skräp, och ber honom komma på direkten.

Även han blir imponerad av barnen har samlat skräp på stranden. Sälle Skräp och Jenny Jämlik stannar kvar för att hitta en bättre lösning så människor på stranden faktiskt kan lägga sitt skräp på rätt ställe och återvinna mer av skräpet.

Så här ordnar du en städaktivitet på en strand

- Samla ihop ett gäng av till exempel skolkompisar, en klass eller kompisarna på gården.
- I grupp åstadkommer man mycket på en kort stund, men det lönar sig att på förhand komma överens om när man börjar och när man slutar.
- Den närmaste stranden kan vara en bra plats att städa upp. Ta även hänsyn till dem i gruppen som är små eller har svårt att röra sig när du väljer platsen. Kom ihåg att man alltid måste be om lov innan man städar upp en privatägd strand.
- Kom ihåg att ta med kläder och skor enligt väder, sopsäckar, plastpåsar, handskar och naturligtvis något gott att äta och dricka.
- När man rör sig i naturen måste man komma ihåg och respektera alla som bor där. Särskilt skygga fåglar behöver lugn och ro när de ruvar.
- Gör ett eget filmklipp, ta roliga bilder och dela med er av en rolig dag till andra genom att använda hashtaggen #hållsverigerent .
- Ha en rolig dag samtidigt som ni gör något för naturen och strandens besökare!
- Mer information: www.hallsverigerent.se

All ny kunskap och jobbet med att samla upp skräp har gjort barnen hungriga och nu går de för att leta efter någonstans att äta. Från hamburgerrestaurangen bredvid kommer lockande dofter, men den mängd skräp som uppstår när man äter hamburgare har börjat bekymra barnen.

– Tänk om vi skulle kunna be om att få dryckerna utan plastlock och sugrör? säger Sylvia.

– Jaaa! Och hamburgarna utan omslagspapper, säger Leo entusiastiskt.

Inspirerade av tanken går barnen till restaurangen för att äta. Personalen på restaurangen blir glada för att barnen tänker på miljön och gör som de ber dom om och skippar den onödiga plasten.

Medan de äter planerar de hur de ska berätta för alla kompisar i skolan om vad de har lärt sig. De får en idé: de kan föreslå för läraren att hela klassen kan göra en utflykt till stranden för att städa den och prata om allt det viktiga som de lärt sig idag. Alla borde få reda på det vi vet!

Hur kan man förebygga nedskräpning? Kom själv på fler sätt!

Under den här resan lärde barnen sig många nya saker om Östersjön och om hur mycket skräp det finns där. Dessutom fick Sylvia veta hur man blir sjökapten när hon träffade kapten Babord och Leo kom på att han i framtiden vill lära sig mer om djuren som bor i havet.

När barnen samma dag gick förbi stranden så glittrade havet och lugna vågor slog mot den nu rena, fina stranden. Vilket vackert hav Östersjön är. Och vad vi ska vara rädda om det! För vår egen skull och för allt liv som finns där.

Hur många plastkorkar hittade du på ditt äventyr?

Rätta svar till frågorna:

Sidor 7–8

Avsiktig nedskräpning. Skräp ska alltid slängas i papperskorgen.

Skräp som förs med regnvattnet. Man får inte slänga ens ett litet skräp på gatan.

Skräp som förs med vinden. Håll hårt i ballongerna och försök få tag i skräp som driver omkring med vinden.

Dåliga soptunnor. Lämna inte skräp bredvid soptunnan. Släng det i en annan soptunna, så att det inte sprids av vind eller djur. Säg till de vuxna om det inte finns tillräckligt med soptunnor och skräpkorgar, om de är dåligt utplacerade eller inte töms tillräckligt ofta. Vuxna kan ta kontakt med till exempel stadens avfallshantering.

Skräp lämnas på fel ställen. Skräp ska alltid sorteras i kärl med lock som är avsedda för det. Berätta för en vuxen om du hittat till exempel övergivna skräphögar, hushållsapparater eller byggavfall.

Dessutom kan du på bilden se andra saker såsom fiskebåtar, fritidsbåtar, bilar och rekreativaktiviteter som kan orsaka nedskräpning på stränder och i vattendrag.

Mikroskräp är mindre än 5 mm, **makroskräp** är större än 25 mm.

Sidor 13–14

bananskal - matavfall

kattmatsförpackning - pappersförpackningar

plastflaska - restavfall

sko - restavfall

dagstidningar - tidningar

burk - metallförpackningar

glasburk - glasförpackningar

målarfärgsburk - farligt avfall

skräpet **Sälle Skräp** håller i handen

flaska - glasförpackningar

förpackning - restavfall

Under skräpjakten hittade man sammanlagt 26 **plastkorkar** i naturen.

LATVIA

Skräpäventyret har tagits fram inom projektet Blastic.

Text
Håll Skärgården Rent rf

Illustration och grafisk design
Puppi Caselius

Tryck
Libris Oy
Helsingfors, Finland 2017
www.blastic.eu

Blastic

PLASTIC WASTE PATHWAYS INTO THE BALTIC SEA

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala utvecklingsfonden